

Gorgias über die Macht der Rhetorik (Platon, *Gorgias*, 456a4–457c3)

ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Ταῦτα καὶ θαυμάζων, ὃ Γοργία, πάλαι ἐρωτῶ, τίς ποτε ἡ δύναμις ἐστὶν τῆς ῥητορικῆς. δαιμονία γάρ τις ἔμοιγε καταφαίνεται¹ τὸ μέγεθος οὕτω σκοποῦντι.

5 ΓΟΡΓΙΑΣ. Εἰ πάντα γε εἰδείης, ὃ Σώκρατες, ὅτι² ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀπάσας τὰς δυνάμεις συλλαβοῦσα ὑφ' αὐτῇ ἔχει. μέγα δέ σοι τεκμήριον ἐρῶ· πολλάκις γὰρ ἤδη ἔγωγε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἱατρῶν εἰσελθὼν παρά τινα τῶν καμνόντων οὐχὶ ἐθέλοντα ἢ φάρμακον πιεῖν ἢ τεμεῖν ἢ καῦσαι παρασχεῖν³ τῷ ἱατρῷ, οὐ δυναμένου τοῦ ἱατροῦ πεῖσαι, ἐγὼ ἔπεισα, οὐκ ἄλλη τέχνη ἢ τῇ ῥητορικῇ. φημὶ δὲ καὶ εἰς πόλιν, ὅπῃ βούλει, ἐλθόντα⁴ ῥητορικὸν ἄνδρα καὶ ἱατρόν, εἰ δέοι
10 λόγῳ διαγωνίζεσθαι⁵ ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ συλλόγῳ, ὁπότερον δεῖ αἰρεθῆναι ἱατρόν, οὐδαμοῦ ἂν φανῆναι⁶ τὸν ἱατρόν, ἀλλ' αἰρεθῆναι ἂν τὸν εἰπεῖν δυνατόν, εἰ βούλοιο. [...] οὐ γὰρ ἔστιν, περὶ οὗτου οὐκ ἂν πιθανώτερον εἴποι ὁ ῥητορικὸς ἢ ἄλλος ὅστισοῦν τῶν δημιουργῶν ἐν πλήθει⁷. ἡ μὲν οὖν δύναμις τοσαύτη ἐστὶν καὶ τοιαύτη τῆς τέχνης·

15 δεῖ μέντοι, ὃ Σώκρατες, τῇ ῥητορικῇ χρῆσθαι ὥσπερ τῇ ἄλλῃ πάσῃ ἀγωνίᾳ⁸. καὶ γὰρ τῇ ἄλλῃ ἀγωνίᾳ οὐ τούτου ἔνεκα⁹ δεῖ πρὸς ἅπαντας χρῆσθαι ἀνθρώπους, ὅτι ἔμαθεν¹⁰ πυκτεύειν τε καὶ παγκρατιάζειν καὶ ἐν ὅπλοις μάχεσθαι, ὥστε κρείττων εἶναι καὶ φίλων καὶ ἐχθρῶν, οὐ τούτου ἔνεκα¹¹ τοὺς φίλους δεῖ τύπτειν οὐδὲ κεντεῖν τε καὶ ἀποκτείνονται.

1. erg. <οὔσα>.

2. ὅτι] Der ὅτι-Satz erläutert πάντα (*alles ... und zwar, dass ...*). — Der Nachsatz zum Bedingungssatz ist zu ergänzen (etwa: *dann würdest du dich erst wundern!*).

3. παρασχεῖν] erg. ἐαυτόν; davon hängen die (finalen) Infinitive τεμεῖν und καῦσαι ab.

4. ἐλθόντα auf ῥητ. ἄνδρ. und auf ἱατρόν zu beziehen; in Z. 11f. (οὐδαμοῦ κτλ.) erhält aber jeder Begriff sein eigenes Prädikat (Anakoluth).

5. διαγωνίζεσθαι: *durchfechten*; davon abhängig ist der indir. Fragesatz ὁπότερον ... ἱατρόν (Z. 11).

6. φανῆναι] hier etwa: *in Betracht kom-men, zum Zuge kommen*.

7. ἐν πλήθει] im politischen Sinn: „vor dem Volk“.

8. ἀγωνία: *Kampfesart, Streitkunst*.

9. τούτου ἔνεκα] → ὅτι (Z. 17): *deshalb ... weil*.

10. ἔμαθεν] allg. Subjekt: *man, einer*. — πυκτεύειν (*boxen*), παγκρατίζειν (*ringen*), ἐν ὅπλοις μάχεσθαι (*fechten*).

11. οὐ τούτου ἔνεκα κτλ.] Nimmt den Gedanken von Z. 16 (οὐ τούτου ... ἀνθρώπους) pointiert auf.

οὐδέ¹ γε μὰ Δία ἐάν τις εἰς παλαίστραν φοιτήσας εὖ ἔχων τὸ σῶμα καὶ πυκτικὸς
γενόμενος, ἔπειτα τὸν πατέρα τύπτῃ καὶ τὴν μητέρα ἢ ἄλλον τινὰ τῶν οἰκείων ἢ
τῶν φίλων, οὐ τούτου ἕνεκα δεῖ τοὺς παιδοτρίβας καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὅπλοις διδά-
σκοντας μάχεσθαι μισεῖν τε καὶ ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων. ἐκεῖνοι μὲν² γὰρ παρ-
5 ἐδοσαν³ ἐπὶ τῷ δικαίως χρῆσθαι τούτοις πρὸς τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς ἀδικοῦντας,
ἀμυνομένους, μὴ ὑπάρχοντας⁴. οἱ δὲ μεταστρέψαντες χρῶνται τῇ ἰσχύϊ καὶ τῇ τέχνῃ
οὐκ ὀρθῶς. οὐκ οὖν οἱ διδάξαντες πονηροί, οὐδὲ ἡ τέχνη οὔτε αἰτία οὔτε πονηρὰ
τούτου ἕνεκά ἐστιν, ἀλλ' οἱ μὴ χρώμενοι οἴμαι ὀρθῶς. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ περὶ
τῆς ῥητορικῆς. δυνατὸς μὲν γὰρ πρὸς ἅπαντάς ἐστιν ὁ ῥήτωρ καὶ περὶ παντὸς
10 λέγειν, ὥστε πιθανώτερος εἶναι ἐν τοῖς πλήθεσιν ἔμβραχυ⁵ περὶ ὅτου ἂν βούληται.
ἀλλ' οὐδέν τι μᾶλλον τούτου ἕνεκα δεῖ οὔτε τοὺς ἰατροὺς τὴν δόξαν ἀφαιρεῖσθαι –
ὅτι⁶ δύναίτο ἂν τοῦτο ποιῆσαι – οὔτε τοὺς ἄλλους δημιουργοὺς, ἀλλὰ δικαίως καὶ
τῇ ῥητορικῇ χρῆσθαι, ὥσπερ καὶ τῇ ἀγωνίᾳ. ἐὰν δὲ οἴμαι ῥητορικὸς γενόμενός τις
κᾶτα⁷ ταύτῃ τῇ δυνάμει καὶ τῇ τέχνῃ ἀδικῇ, οὐ τὸν διδάξαντα δεῖ μισεῖν τε καὶ
15 ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐπὶ δικαίᾳ χρεῖᾳ παρέδωκεν⁸, ὁ δ'
ἐναντίως χρῆται. τὸν οὖν οὐκ ὀρθῶς χρώμενον μισεῖν δίκαιον⁹ καὶ ἐκβάλλειν καὶ
ἀποκτείνοναι ἀλλ' οὐ τὸν διδάξαντα.

1. οὐδέ ... οὐ (Z. 3)] Die Negationen heben sich hier entgegen der Regel (→ Grammatik in usum Stud. S. 121 §2) nicht auf; οὐ ‚reaktiviert‘ gleichsam das vorausgeschickte οὐδὲ nach dem langen Nebensatz.

2. ἐκεῖνοι μὲν] → οἱ δέ (Z. 6); → S. 118 §4 unten.

3. παρέδοσαν] als Objekt erg. etwa ταῦτα: „diese (ihre) Fähigkeiten“.

4. ἀμυνομένους, μὴ ὑπάρχοντας: „zur Verteidigung, nicht zum Angriff“.

5. ἔμβραχυ: „mit einem Wort, kurz gesagt“.

6. ὅτι δύναίτο [Subjekt?] ... ποιῆσαι] erläutert τούτου ἕνεκα (Z. 9); zur Sache vgl. oben S. 1 Z. 9–12.

7. κᾶτα] = καὶ εἴτα, nach adv. Partizip: „und dann“ (beiordnend übersetzen!).

8. παρέδωκεν ... χρῆται] Das gemeinsame Objekt ist dem Zusammenhang zu entnehmen. — ἐκεῖνος μὲν ... ὁ δ(έ) wie oben Z. 4ff. (ἐκεῖνοι μὲν κτλ.) mit Anm. 2.

9. δίκαιόν] <ἐστι>.